

Milan Vincetič

Divan

Pomurska založba, Murska Sobota 1993

Divan je šesta pesniška knjiga Milana Vincetiča, če pri tem štejemo tudi *Kot slutnja radovedno* (skupaj z Lainščkom in Pergerjevo) iz leta 1981. Z nekajletnimi presledki so njegove zbirke kontinuirano izhajale in njegov pesniški fluid se je razvijal tako vsebinsko kot formalno iz zbirke v zbirko. V *Zanni* (1983) so že razvidni sistematski razporedi ciklov pesmi v "zbirki"; njena kompozicija teži k matematični urejenosti, notranja struktura se pogloblja. S "poetiko spomina" pod rodovitnim vplivom Gregorja Strniše razvije pesniški svet "davnega petja" tako, da si pomaga s starimi besedami, mitosom, značilnim za prekmursko življenje minulih ljudstev z njihovimi običaji, ki so se odvijali na tem prostoru. *Zanna* se pretopi v zbirko *Arka* (1987), ki prejšnjo stopnjuje, razvija in kot Strnišev svet govori o sedanjosti skozi pretekle dežele in svetovja človeškega prebivanja (Voda, Atlantida). Sledi *Finska* (1988), ki nadaljuje tradicijo prejšnjih zbirk, vendar jih radikalno ne preseže.

To se zgodi s *Tajmirom* (1991) in z zadnjo zbirko *Divan* (1993). Pesemska forma ostaja asketska, obogatena z novimi besedami in jesihovskimi toni (Jesihovi *Soneti* so izšli v letu 1989 in njegovi spretno vgrajeni vplivi so vidni že v *Tajmiru*). Seveda je zanimiva že zgradba zbirke. Ponovi se številka sedem in s tem formalna sorodnost s *Tajmirom*. Uvodna pesem, sedem ciklov s po sedmimi pesmimi in sklepna pesem: se v *Divanu* res naselijo toni, ki jih poznamo že iz *Finske*? Tudi, vendar je šel ob *Soneti*h pesniški razvoj naprej. To potrjujejo verzne refleksije in toni ironije, humorja, duhovitosti, tragičnega, sproščene lahkotnosti s hudomušno erotiko, ki je osrednje gonilo pesemske magme v zbirki. Polarnost Eros-Tanatos je z vso zrelostjo intenzivirana ter variirana skozi vseh sedem delov, ki so pretehtano razporejeni od *Sanj po ženski noči* do *Sanj po moški noči* (*Mana*, *Pastorale*, *Romantika*, *Lirika*, *Divan*, *Stvari*, *Treni*). Od prasnega bibličnega *Mane* (vse se že prej začne z žensko, njeno skrivnostjo, simboličnim umivanjem: "da si spere moško noč / s skrivnega vrtička") se skozi posamezne cikle razvija "kratka zgodovina seksualnosti", v *Liriki* in *Divanu* doseže vrh in s *Stvarmi* in *Treni* že pojema, pridejo le še sanje po moški noči. *Divan* se odvija kot dan: *Mana* (še čas sanj, speči se potikamo v bibličnih pokrajinah, nastaja SVET), *Pastorale* (se prebujamo: pastirski svet prvinske pohote ob opazovanju živali), *Romantika* (začetek dneva: "Čez mostiček gre dekle / v prvem rosnem svitu / ... / V

vrtno uto gre dekle / z odpeto krinolino"; in začne se svet duhovite erotike: "In ko srajca se spusti / po ritastem telesu / seže zvesti konjenik / po kaljenem meču"), *Lirika* (Zreli dan, vrh dneva, poldan, tudi sredina zbirke, najmočnejši del knjige, kjer Vincetič odkrito nakaže bližino Jesihovih *Sonetov*: "Skozi zimo je nagrizel prah / Jesiha Sonete / zato sem spihal stran po stran / in prekrtal verze", in "... Pst je rekla saj te znam / na pamet kot Sonete", je "erotikon" najbolj razživet, Vincetičeva pesniška moč doseže tu vrh v lepoti, umirjeni harmoniji globine celo ob nizanju povsem banalnih besed, obdelani ali omenjeni so različni ljubezensko erotični motivi nagnenja), *Divan* (dan se razvije v drugo polovico - v popoldan s prizori, povezanimi z divanom, med drugim: "Tako se dela brodolom / tako se peni morje / če martinčkava vso noč / pa ni nič narobe" in še "Odhajate ko se dani / na hitro počesane / ko na divanu tišči / ledje ali zglavje"), *Stvari* (večer z vsemi svojimi opravili, sencami, mislimi, stvarmi, ki so se v dnevu že zgodile: "Vse gre svojo kratko pot / med stvari poskrte / kdo bo zame plačal dolg / če me prebudite") in *Treni* (utrujenost in trenutki, ki se v takšnem času dneva dogajajo: "morebiti je tako kot prej / in za spoznanje globlje"). V *Sanjah po moški noči* se telesna sla ne konča, ostaja neuničljiva želja po ženskem: "Naj se kradoma ozre / naj me vsaj razbija / in doliva po nočeh / ko sem le črepinja".

V *Divanu* sicer ostaja tragičnost, vonj po spleenu in erosu *Tajmira*, vendar se Vincetič na "Finsko" v resnici ne vrača več, marveč s pesnjenjem, v katerem je veliko prvin ljudske poezije, avtopoetični kozmos diferencira, še bolj izbrusi, utrdi in se "kljub vsemu" z besedo odpravi naprej. Z besedo, ki pravzaprav nehote širi kodni zaklad iz *Tajmira* z notranjim, vsebinskim sentimentom, ki seveda prehaja s *Sonetov*.

Baladni motivi iz cikla *Romantika* (Lorelei, romantični dvoboj, vratar in grajska gospa, mrtvi pride po ljubico, utopljenka) v *Liriki* izginejo. Zavlada nezadržna življenjska sila spolnosti, sproščenih lirskih miniatur, vsakdanjosti..., vse to pa je v ciklu *Divan* obogateno še s toni žalosti, kratkimi mislimi o minljivosti in končnosti človekovega življenja. Orientalski blazinjak, ki služi kot ključni predmet za variacije dogodkov, povezanih z njimi, sprošča niz podob in detajlov iz vsakdanjega življenja. Z vseskozi prisotno distanco in samorefleksijo lirskega subjekta nastaja specifično pesemsko razpoloženje. Seveda *Divan* razpre tudi svet transcendence kot posebljanje lirskega subjekta ter indirektnega ostajanja v pasivnem - predmetnem opazovanju sveta okoli sebe in nemem, zgolj nakazanem preseganju dogodkov s kratko opazko. Beseda divan je v celotnem ciklu zapisana le štirikrat, pojavi se v treh pesmih (prvi, šesti, sedmi), za ohranjanje "divanske" atmosfere poskrbijo stoli ali klopi: divan je potem resnično vozlišče najbolj intimnega ali družabnega. Obkroža ga asociativni svet Vincetičeve kreacije samosvojega in nemirnega pesnika, ki sicer še ne zagori v kompleksni totaliteti jasnih razmišljanj o večnih človeških temah, je pa zagotovo antologijska, izvirna možnost ustvarjanja pesniškega sveta.

Divan je knjiga, ki je z razvojem skoz prejšnja raziskovanja in postopke dozorela v pomembno pesniško zbirko, h kateri se bo še treba vračati, jo poglobljeno analizirati in vrednotiti v kontekstu vrednotenja sodobne slovenske lirike.

Ivan Dobnik